

Regeringens proposition

2005/06:20

Delat barnbidrag vid växelvis boende, m.m.

Prop.
2005/06:20

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 24 november 2005

Göran Persson

Berit Andnor
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att vid gemensam vårdnad om ett barn skall det allmänna barnbidraget betalas ut till den förälder som av föräldrarna gemensamt anmäls till Försäkringskassan som mottagare av barnbidraget. Om det inte görs någon anmälan skall bidraget utbetalas till modern. För särlevande föräldrar med gemensam vårdnad om ett barn som har växelvis boende hos föräldrarna införs en möjlighet att dela barnbidraget så att hälften utbetalas till vardera föräldern. Gör endast en av föräldrarna anmälan om delat barnbidrag får bidraget delas om det finns en laga-kraftvunnen dom eller ett av socialnämnden godkänt avtal om växelvis boende, såvida inte den andra föräldern visar att sådant boende inte föreligger. Bidraget får också delas på anmälan av en förälder om underhållsstöd lämnas till barnet enligt 3 § andra stycket lagen (1996:1030) om underhållsstöd. För särlevande föräldrar som delar på barnbidraget delas flerbarnstillägget proportionerligt i förhållande till antalet barnbidrag som föräldrarna uppbär.

Vidare föreslås i propositionen att en möjlighet att dela rätten till vårdbidrag införs när båda föräldrarna ansöker om detta. Om endast en av föräldrarna ansöker om delad rätt till vårdbidrag får bidraget delas enligt samma kriterier som gäller för delat barnbidrag.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Lagtext.....	4
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.....	4
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag.....	7
3	Ärendet och dess beredning.....	9
4	Ändrade regler för rätten att uppbära allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg.....	10
5	Delad rätt till vårdbidrag.....	21
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	25
7	Författningskommentar.....	26
7.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.....	26
7.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag.....	28
Bilaga 1	Försäkringskassans förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.....	29
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanserna.....	32
Bilaga 3	Försäkringskassans förslag till lag om ändring i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag.....	33
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna.....	35
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 november 2005.....	36

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2005/06:20

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
2. lag om ändring i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 4 och 4 a §§ lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*4 §¹

En förälder som ensam har vårdnaden om ett barn har rätt att uppbära allmänt barnbidrag för barnet. Vid gemensam vårdnad gäller följande. Rätt att uppbära allmänt barnbidrag har *barnets moder eller, om föräldrarna gör anmälan om det till Försäkringskassan, barnets fader*. Är den nu avsedde föräldern till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak för längre tid förhindrad att delta i vårdnaden, övergår rätten att uppbära bidraget till den andre föräldern. Bor barnet varaktigt tillsammans med endast en av föräldrarna, har efter anmälan den föräldern rätt att uppbära bidraget. Har barnet två särskilt förordnade vårdnadshavare, skall vad som sagts om *barnets moder och fader i stället gälla den kvinnliga respektive den manlige vårdnadshavaren*. Är barnets föräldrar eller för barnet särskilt förordnade vårdnadshavare av samma kön, skall vad som sagts om barnets moder i stället gälla den äldre av kvinnorna eller männen *eller, om de gör anmälan om det, den yngre av dem*.

En förälder som ensam har vårdnaden om ett barn har rätt att uppbära allmänt barnbidrag för barnet. Vid gemensam vårdnad gäller följande. Rätt att uppbära allmänt barnbidrag har *den förälder som anmäls som bidragstagare. Anmälan skall göras till Försäkringskassan av föräldrarna gemensamt. Om inte någon sådan anmälan görs har modern rätt att uppbära bidraget*. Är den nu avsedde föräldern till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak för längre tid förhindrad att delta i vårdnaden, övergår rätten att uppbära bidraget till den andre föräldern. Bor barnet varaktigt tillsammans med endast en av föräldrarna, har efter anmälan den föräldern rätt att uppbära bidraget. *Om föräldrarna inte bor tillsammans, men barnet är varaktigt bosatt hos båda föräldrarna (växelvis boende), får rätten att uppbära barnbidraget efter anmälan av båda föräldrarna delas så att bidraget utbetalas med hälften till vardera föräldern. Bidraget får delas även efter anmälan av endast en förälder, om det finns en lagkraftvunnen dom eller ett av socialnämnden godkänt avtal om växelvis boende, såvida inte den andra föräldern visar att sådant boende inte föreligger. Bidraget får också delas på anmälan av endast en förälder om underhållsstöd läm-*

¹ Senaste lydelse 2004:799.

nas till barnet enligt 3 § andra stycket lagen (1996:1030) om underhållsstöd. Har barnet två särskilt förordnade vårdnadshavare, skall vad som sagts om barnets föräldrar och moder i stället gälla barnets vårdnadshavare respektive den kvinnliga vårdnadshavaren. Är barnets föräldrar eller för barnet särskilt förordnade vårdnadshavare av samma kön, skall vad som sagts om barnets moder i stället gälla den äldre av kvinnorna eller männen.

I fråga om rätten att uppbära allmänt barnbidrag likställs med föräldrar de, som med socialnämndens tillstånd har tagit emot ett utländskt barn för vård och fostran i syfte att adoptera det.

Försäkringskassan får på framställning av socialnämnd förordna att allmänt barnbidrag för barn, som genom socialnämndens försorg placerats i enskilt hem, skall uppbäras av den som fostrar barnet. Har barnet placerats i enskilt hem av annan än socialnämnd, får sådant förordnande meddelas på framställning av den som enligt första stycket uppbär bidraget.

Allmänt barnbidrag lämnas endast om bidragsmottagaren är bosatt i Sverige.

4 a §²

Rätten att uppbära flerbarnstillägget tillkommer den som uppbär allmänt barnbidrag för de barn som flerbarnstillägget avser. Om barnbidrag har slutat utges för alla de barn som flerbarnstillägget avser, tillkommer rätten att uppbära flerbarnstillägget barnens vårdnadshavare. Om alla barn som berättigar till flerbarnstillägget är myndiga, eller om barnen saknar vårdnadshavare, tillkommer rätten den eller de föräldrar som barnen stadigvarande sammanbor med.

Skulle enligt första stycket två personer kunna uppbära flerbarnstillägget, betalas detta till *kvinnan eller, om de gör anmälan om detta, till mannen. Är personerna av samma kön, betalas flerbarnstillägget till den äldre av dem eller, om de gör anmälan om det, till den yngre.*

Skulle enligt första stycket två personer kunna uppbära flerbarnstillägget, betalas detta till *den person som anmäls som bidragsmottagare. Anmälan skall göras till Försäkringskassan av personerna gemensamt. Om inte någon sådan anmälan görs betalas flerbarnstillägget till kvinnan eller, om personerna är av samma kön till den äldre av dem.*

Om barnbidraget delas enligt 4 § första stycket för ett eller flera barn skall flerbarnstillägget beräknas enligt följande.

² Senaste lydelse 2002:606.

Flerbarnstillägget per månad för det antal barn som barnbidrag utges för divideras med samma antal barn. Denna kvot multipliceras med det antal barn för vilka det utges ett helt barnbidrag.

Flerbarnstillägget per månad för det antal barn som barnbidrag utges för divideras med samma antal barn. Denna kvot divideras med talet två och multipliceras därefter med det antal barn för vilka det utges ett halvt barnbidrag.

Det belopp respektive person får utgör summan av de belopp som erhålls vid beräkning enligt fjärde och femte styckena.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg som avser tid före ikraftträdandet.
 3. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i de fall anmälan har gjorts före ikraftträdandet.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag

Prop. 2005/06:20

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag
dels att 18 § skall upphöra att gälla,
dels att 21 § skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 8 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 a §

Rätten till vårdbidrag får på ansökan av båda föräldrarna delas mellan dem så att bidraget betalas med hälften till vardera föräldern, om de har gemensam vårdnad om barnet eller, i fall som avses i 15 §, hade gemensam vårdnad vid tiden för dödsfallet.

Om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet eller, i fall som avses i 15 §, hade gemensam vårdnad vid tiden för dödsfallet får rätten till bidraget delas även på ansökan av ena föräldern, om det finns en lagakraftvunnen dom eller ett av socialnämnden godkänt avtal om växelvis boende, såvida inte den andra föräldern visar att sådant boende inte föreligger. Med växelvis boende avses att föräldrarna inte bor tillsammans men barnet är varaktigt bosatt hos båda föräldrarna. Bidraget får också delas på ansökan av en förälder om underhållsstöd lämnas till barnet enligt 3 § andra stycket lagen (1996:1030) om underhållsstöd.

Har en förälder flera barn som berättigar till vårdbidrag skall vid delning enligt första eller andra stycket vardera föräldern erhålla hälften av den del av bidraget som kan anses belöpa på respektive barn som omfattas av delningen. Om förutsättningarna för delad rätt till vårdbidrag inte är uppfyllda för ett barn för vilket det

föreligger rätt till vårdbidrag, betalas bidraget ut till den förälder som står för den huvudsakliga tillsynen och vården av barnet.

21 §¹

En socialförsäkringsnämnd skall avgöra ärenden om rätt till handikappersättning eller vårdbidrag. Vad som föreskrivs om socialförsäkringsnämnd i 18 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring skall då gälla.

En socialförsäkringsnämnd skall avgöra ärenden om rätt till handikappersättning eller vårdbidrag. Vad som föreskrivs om socialförsäkringsnämnd i 18 kap. 6 § *andra stycket* lagen (1962:381) om allmän försäkring skall då gälla. *Nämnden får dock överlämna till en tjänsteman vid Försäkringskassan att fatta beslut enligt 8 a § första och andra styckena.*

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för beslut om delad utbetalning som har meddelats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2004:841.

Barnbidrag

År 2000 överlämnade Riksförsäkringsverket (RFV) rapporten Delat barnbidrag (2000:3) till regeringen. Bakgrunden till rapporten var att regeringen i regleringsbrevet för budgetåret 1997 gav RFV i uppdrag att analysera förslag och verksamhet utifrån båda köns utgångspunkter, dvs. att anlägga ett genderperspektiv. I juli 2004 gav regeringen RFV (sedan den 1 januari 2005 Försäkringskassan) i uppdrag att analysera och pröva förutsättningarna för en mer könsneutral lagstiftning avseende det allmänna barnbidraget och flerbarnstillägget. Försäkringskassan överlämnade i mars 2005 rapporten Utredning om könsneutralt och delat barnbidrag (S2005/2375/SF). Försäkringskassans lagförslag finns i *bilaga 1*. Rapporten har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet (S2005/2375/SF).

Vårdbidrag

I juni 2005 överlämnade Försäkringskassan till regeringen ett förslag till lag om ändring i lagen om handikappersättning och vårdbidrag (S2005/5375/SF). Försäkringskassans förslag innebär att föräldrar med gemensam vårdnad skall få möjlighet att dela rätten till vårdbidrag. Försäkringskassans lagförslag finns i *bilaga 3*. Förslaget har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet (S2005/5375/SF).

Propositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen och miljöpartiet.

4 Ändrade regler för rätten att uppbära allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg

Prop. 2005/06:20

Regeringens förslag: Rätten att uppbära allmänt barnbidrag vid gemensam vårdnad om ett barn ändras så att det allmänna barnbidraget utbetalas till den förälder som av föräldrarna gemensamt anmäls som mottagare av barnbidraget. Om ingen anmälan görs har modern rätt att uppbära barnbidraget.

För särlevande föräldrar med gemensam vårdnad om ett barn som har växelvis boende hos föräldrarna införs en möjlighet att dela barnbidraget så att hälften utbetalas till vardera föräldern. Gör endast en av föräldrarna anmälan om delat barnbidrag får bidraget delas om det finns en lagkraftvunnen dom eller ett av socialnämnden godkänt avtal om växelvis boende, såvida inte den andra föräldern visar att sådant boende inte föreligger. Bidraget får också delas på anmälan av en förälder om underhållsstöd lämnas till barnet enligt 3 § andra stycket lagen (1996:1030) om underhållsstöd.

För särlevande föräldrar som delar på barnbidraget delas flerbarnstillägget proportionerligt i förhållande till antalet barnbidrag som föräldrarna uppbär.

Försäkringskassans förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Försäkringskassans förslag innebär att lagkraftvunnen dom eller av socialnämnden godkänt avtal om växelvis boende kan läggas till grund för delning av bidraget även om växelvis boende inte föreligger.

Remissinstanserna: Ett flertal remissinstanser tillstyrker Försäkringskassans förslag som helhet eller lämnar det utan erinran, däribland *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)*, *Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *Domstolsverket* och *Kammarrätten i Göteborg*. *Justitieombudsmannen (JO)* och *Barnombudsmannen* ställer sig tveksamma till förslaget som helhet.

Några remissinstanser tillstyrker den del av förslaget som innebär att föräldrarna vid gemensam vårdnad får anmäla vem av dem som skall uppbära barnbidraget, däribland *Rädda barnen* som hänvisar till att jämställdhet mellan könen är till gagn för barnets utveckling. *Domstolsverket* ifrågasätter denna del av förslaget och pekar dels på den årliga kostnaden för handläggningen, dels på att den praktiska betydelsen för föräldrarna inte torde bli så stor eftersom de redan nu har möjlighet att anmäla att barnbidraget skall betalas ut till fadern. Flera andra remissinstanser framför liknande synpunkter. *Familjerättssociomernas Riksförening* avstyrker förslaget med hänvisning till att förslaget medför onödiga kostnader och komplicerar något som inte tycks ha vållat något problem.

Ett flertal remissinstanser tillstyrker den del av förslaget som innebär att barnbidraget kan delas vid gemensam vårdnad med växelvis boende. Att båda föräldrarna ges lika förutsättningar vad gäller tillgång till barnbidrag och flerbarnstillägg får enligt *Länsrätten i Skåne län* anses utgöra ett viktigt led i att möjliggöra för barnet att ha en nära och god kontakt med båda föräldrarna. *Socialstyrelsen* menar att förslaget kan innebära en förbättring för de fäder som tar stor del i vården av barnen,

vilket i sin tur kan vara positivt för barnets försörjning. TCO är av den bestämda uppfattningen att föräldrar som faktiskt delar på omvårdnaden av barnen måste behandlas som fullvärdiga föräldrar och inte diskrimineras på grund av kön. *Barnombudsmannen* och *Jämställdhetsombudsmannen* tillstyrker under förutsättning att det införs en möjlighet att också dela upp de stora kostnaderna för ett barn, såsom barnomsorgskostnaderna. *Rädda Barnen* m.fl. stödjer tanken på att barnbidraget skall kunna delas vid växelvis boende, men anser inte att barnbidraget skall kunna delas i de fall där föräldrarna inte är överens om detta. *Barnombudsmannen* m.fl. anser att det finns en risk för att möjligheten att dela barnbidraget kan utgöra grund för ytterligare konflikter i familjer. Flera remissinstanser, bl.a. *Domstolverket*, *Socialstyrelsen* och *Barnombudsmannen* menar att möjligheten att anmäla delning av barnbidrag vid växelvis boende kan ge incitament till att starta olika typer av domstolsprocesser. *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds Universitet* avstyrker förslaget och hänvisar bl.a. till att de flesta föräldrar som valt växelvis boende kan komma överens om hur barnets försörjning skall ordnas.

En majoritet av de remissinstanser som berört den del av förslaget som innebär att flerbarnstillägget delas proportionerligt för särlevande föräldrar som delar på barnbidraget tillstyrker eller lämnar denna del av förslaget utan erinran. *Barnombudsmannen* avstyrker förslaget med hänvisning till att förslaget totalt sett innebär en sänkning av flerbarnstillägget.

Bakgrund

Det grundläggande stödet till barnfamiljerna, det allmänna barnbidraget, infördes genom lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag. Dess grundläggande uppgift är att kompensera för den ökade försörjningsbörda som tillskott av barn medför för en familj. Allmänt barnbidrag betalas ut för barn som är bosatta i Sverige från och med månaden efter den då barnet är fött eller rätt till bidrag annars uppkommit. Barnbidraget utbetalas i första hand till barnets mor.

På 1940-talet hade i regel männen hela ansvaret för familjens ekonomi eftersom kvinnornas arbete var obetalt när de var hemma och tog hand om barn och hem. I det perspektivet var det på 1940-talet radikalt att ge hela barnbidraget till mödrarna. Under de snart 60 år som gått sedan barnbidraget infördes har det hänt mycket i det svenska samhället som fått konsekvenser för familjestrukturen. I dag förvärvsarbetar kvinnor med barn i mycket högre grad och pappor tar del i omvårdnaden om barnet på ett annat sätt än för sextio år sedan.

Nuvarande bestämmelser

Enligt 4 § lagen om allmänna barnbidrag har en förälder som har ensam vårdnad om ett barn rätt att uppbära barnbidraget för barnet. Det föreskrivs också att när ett barn står under föräldrarnas gemensamma vårdnad betalas barnbidraget ut till barnets mor eller om föräldrarna gjort anmälan om det, till barnets far. Bor barnet varaktigt tillsammans med endast en av föräldrarna, har efter anmälan den föräldern rätt att uppbära

barnbidraget. Enligt nuvarande regler kan barnbidraget inte delas mellan föräldrarna.

Den 1 januari 1982 infördes flerbarnstillägget. Flerbarnstillägg är knutet till det allmänna barnbidraget. De regler som gäller för barnbidrag har därför så långt som möjligt gällt även för flerbarnstillägget. Flerbarnstillägg skiljer sig från barnbidrag främst genom att det är en förmån för hela familjen för samtliga barn som berättigar till sådant tillägg. Barnbidrag däremot avser ett bestämt barn.

Enligt 2 kap. 33 § första stycket studiestödsförordningen (2000:655) betalas studiehjälp ut till den studerandes föräldrar eller någon annan vårdnadshavare enligt samma grunder som tillämpas vid utbetalning av allmänt barnbidrag. Om den studerande är myndig, skall dock studiehjälpen betalas ut till honom eller henne själv.

Vårdnad om barn

Vårdnad är ett rättsligt begrepp. Med vårdnad avses det juridiska ansvaret för barnets person; rätten och skyldigheten att sörja för barnets person, att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter och att företräda barnet utåt i sådana angelägenheter. Om barnet står under vårdnad av två vårdnadshavare, skall de utöva sina rättigheter och skyldigheter gentemot barnet tillsammans. Utgångspunkten är alltså att vårdnadshavarna skall enas i frågor som rör barnet.

År 1998 ändrades föräldrabalkens regler om vårdnad om barn. De nya reglerna har tillkommit utifrån barnets perspektiv, inte utifrån rättviseskäl mellan föräldrarna. Reglerna bygger på uppfattningen att ett barn har behov av nära och goda relationer med båda sina föräldrar, även om föräldrarna bor isär. Ett syfte med vårdnadsreformen var att betona samförståndslösningar mellan föräldrarna och underlätta för föräldrarna att enas i frågor om hur vårdnad, boende och umgänge skall lösas. Genom att ge domstolarna möjlighet att besluta om gemensam vårdnad mot en förälders vilja, när detta bedöms vara det bästa för barnet, beredde man vidare vägen för en ökad användning av gemensam vårdnad.

Barns boende

I Sverige finns nästan två miljoner barn i åldrarna 0–17 år. Cirka 1 416 000 barn bor med båda sina föräldrar och cirka 511 000 har separerade föräldrar (SCB, Register över totalbefolkningen 2003 presenterat i Demografiska rapporter 2004:3). Enligt SCB bor 18 procent av barn till separerade föräldrar växelvis (Undersökningar av levnadsförhållanden, 2001–2002). Det innebär att cirka 92 000 barn bor växelvis hos båda sina föräldrar.

Skälen för regeringens förslag

Förändrade vårdnads- och boendeförhållanden

De flesta föräldrar har gemensam vårdnad om sina barn. Är barnets föräldrar gifta med varandra står barnet från födelsen under föräldrarnas gemensamma vårdnad. Är föräldrarna sambor är vårdnaden gemensam

för cirka nio barn av tio. Även efter en separation fortsätter de flesta föräldrar att ha gemensam vårdnad om barnen (SCB, Barn och deras familjer 2003 presenterat i Demografiska rapporter 2004:3). Samtidigt har växelvis boende, dvs. när ett barn vars föräldrar inte bor tillsammans är varaktigt bosatt hos båda föräldrarna, ökat under de senaste åren.

Med dagens bestämmelser utbetalas barnbidraget endast till en av föräldrarna. Detta gäller även i de fall föräldrarna har separerat men har fortsatt gemensamt ekonomiskt ansvar för barnets försörjning och barnet bor varaktigt hos båda föräldrarna. Mot bakgrund av den ovannämnda samhällsutvecklingen finns det behov av att ändra bestämmelserna om vem som skall vara bidragsmottagare. Regeringen föreslår därför att reglerna för rätten att uppbära allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg ändras för föräldrar med gemensam vårdnad. Regeringen föreslår dels att det allmänna barnbidraget skall utbetalas till den förälder som av föräldrarna gemensamt anmäls som mottagare av barnbidraget, dels att det införs en möjlighet för särlevande föräldrar med växelvis boende barn att dela på barnbidraget. För särlevande föräldrar som delar på barnbidraget föreslår regeringen att flerbarnstillägget delas proportionerligt i förhållande till antalet barnbidrag som föräldrarna uppbär.

Regeringen avser att pröva om motsvarande förändring avseende utbetalning av barnbidrag är möjlig även för studiehjälp som betalas ut på samma sätt som barnbidraget.

Barnkonventionen

Barn har behov av nära och goda relationer med båda sina föräldrar, även när föräldrarna bor isär. För barnets skull är det viktigt att båda föräldrarna tar ett gemensamt ansvar för barnet. Denna princip kommer till uttryck i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), artikel 18. Av artikeln framgår att staten skall göra sitt bästa för att säkerställa erkännandet av principen att båda föräldrarna har ett gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling samt att barnets bästa för dem skall komma i främsta rummet. I detta ingår att staten skall ge lämpligt bistånd till föräldrarna. Principen om föräldrarnas gemensamma ansvar för sitt barn ligger också till grund för föräldrabalkens bestämmelser om vårdnad, boende och umgänge.

I barnkonventionen fastslås att barn är självständiga individer med egna rättigheter. Enligt artikel 27 skall konventionsstaterna erkänna rätten för varje barn till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Av artikeln framgår vidare att föräldrar eller andra som är ansvariga för barnet, inom ramen för sin förmåga och sina ekonomiska resurser, har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets utveckling. Staten skall vidta lämpliga åtgärder för att bistå föräldrar och andra som är ansvariga för barnet att tillgodose denna rätt och skall vid behov tillhandahålla bl.a. materiellt bistånd.

Föräldrarnas gemensamma ansvar för sitt barn och statens ansvar för att understödja detta måste också kunna säkerställas när barnets föräldrar bor isär. Enligt regeringens uppfattning underlättar de föreslagna reglerna för föräldrarna att ta ett gemensamt ansvar för barnets försörjning, även när föräldrarna bor isär. De ger också en tydlig signal om att båda föräld-

Jämställdhet

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken innebär att kvinnor och män skall ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet. Ett av de mer konkreta delmålen innebär att kvinnor och män skall dela på ansvaret för hem och barn (prop. 1993/94:147 Jämställdhetspolitiken: Delad makt – delat ansvar). Det är regeringens uppfattning att de föreslagna reglerna bättre än nuvarande regler svarar mot samhällets övriga jämställdhetssträvanden.

Reglerna för utbetalning av allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg kan dock inte i alla sammanhang göras könsneutrala. Anledningen till detta är att ett nyfött barn står under moderns ensamma vårdnad om föräldrarna inte är gifta med varandra. En man, som inte är gift med barnets mor, kan få vårdnaden först sedan faderskapet bekräftats och föräldrarna gjort anmälan om gemensam vårdnad till socialnämnden eller Skatteverket. Eftersom det är angeläget att barnbidrag skall kunna betalas ut snarast möjligt efter barnets födelse och Försäkringskassan därvid inte ska behöva avvakta en prövning av frågor rörande faderskap och vårdnad kan således inte utbetalningen i alla lägen göras könsneutral.

Delning efter anmälan

Enligt Försäkringskassans förslag skall barnbidraget kunna delas mellan föräldrar som inte bor tillsammans, om de har gemensam vårdnad om barnet och detta är växelvis bosatt hos båda föräldrarna. Delning kan enligt förslaget ske om båda föräldrarna gör anmälan om detta. I vissa fall skall enligt Försäkringskassans förslag delning kunna ske även på anmälan av endast en förälder. Detta skulle kunna vara fallet om det föreligger en lagakraftvunnen dom eller ett av socialnämnden godkänt avtal om växelvis boende. Detsamma skall enligt Försäkringskassans förslag gälla om underhållsstöd lämnas till barnet enligt bestämmelserna om växelvis boende barn i lagen (1996:1030) om underhållsstöd.

Regeringen anser att det, som Försäkringskassan har föreslagit, bör införas en möjlighet till att dela barnbidraget i fall med växelvis boende. Enligt regeringens uppfattning bör en sådan delning kunna ske även efter anmälan av endast ena föräldern, om vissa omständigheter tyder på att det finns ett växelvis boende. Detta kan vara fallet om det föreligger en lagakraftvunnen dom eller ett av socialnämnden godkänt avtal om växelvis boende. I sådant fall bör delning kunna ske efter anmälan av ena föräldern. Emellertid kan barnets faktiska bosättningsförhållanden avvika från vad som framgår av en sådan dom eller ett sådant avtal. Det bör därför i dessa fall som ett villkor för delning på anmälan av endast en förälder uppställas det villkoret att den andra föräldern inte visar att växelvis boende inte föreligger. Liksom idag kommer nämligen i fall med särlevande föräldrar vars barn inte är växelvis bosatt hos båda föräldrarna även i fortsättningen att gälla att bor barnet varaktigt tillsammans med endast en av föräldrarna har den föräldern rätt att uppbära bidraget. Ut-

betalas underhållsstöd enligt bestämmelserna om växelvis boende barn i lagen om underhållsstöd bör det dock vara tillräckligt för att dela bidraget på ansökan av endast en förälder.

Remissinstansernas synpunkter

JO har ställt sig tveksam till förslaget om könsneutralt barnbidrag med hänvisning till dess bristande förenlighet med de grundläggande principerna för gemensam vårdnad, dvs. att vårdnadshavarna skall enas i frågor som rör barnet. Regeringen gör emellertid den bedömningen att de föreslagna regeländringarna är förenliga med de grundläggande principerna för gemensam vårdnad. Skälen till detta är flera.

Det kan konstateras att det i dag finns viss möjlighet att mot ena förälderns vilja besluta om gemensam vårdnad. Det krävs alltså inte fullt samförstånd för att gemensam vårdnad skall komma till stånd.

Vidare medger förslaget, liksom i dag, att barnbidrag i flertalet situationer betalas ut till den ena föräldern. I detta hänseende sker inga förändringar som kan anses vara oförenliga med principen om gemensam vårdnad.

Det förhållandet att barnbidraget efter gemensam anmälan från föräldrarna kan delas vid gemensam vårdnad med växelvis boende kan vidare underlätta för föräldrar att komma överens i frågor som rör barnet. Har föräldrarna vid gemensam vårdnad med växelvis boende kommit överens om att endast den ena av dem skall uppbära barnbidrag kommer utbetalning att ske i enlighet med detta, om föräldrarna inte gör någon anmälan om annat.

Föreligger vissa i lagen angivna omständigheter är det enligt förslaget tillräckligt att en av föräldrarna gör anmälan om delat barnbidrag för att barnbidraget skall delas. Delat barnbidrag kan i en sådan situation komma till stånd även om föräldrarna är oense om barnbidraget. Föräldrarnas insikt om denna möjlighet bör i viss mån kunna underlätta för föräldrarna att komma överens i frågor som rör barnet. Införandet av en möjlighet att dela barnbidraget kan med hänsyn till detta inte anses vara oförenligt med grunderna för gemensam vårdnad. Tvärtom kan delningen av bidraget i vissa fall bidra till samförstånd mellan föräldrarna i den mån en konfliktorsak undanröjs.

Domstolsverket har ifrågasatt förslaget om att föräldrarna vid gemensam vårdnad får anmäla vem av föräldrarna som skall uppbära barnbidraget. Domstolsverket pekar i sammanhanget dels på den årliga kostnaden för handläggningen, dels på att den praktiska betydelsen för föräldrarna inte torde bli så stor eftersom de redan nu har möjlighet att gemensamt anmäla att barnbidraget skall betalas ut till fadern. Flera andra remissinstanser framför liknande synpunkter.

De föreslagna reglerna innebär bl.a. att föräldrarna som huvudregel styr till vem barnbidraget skall betalas ut. Utbetalning till modern sker således först om det inte inkommer någon anmälan från föräldrarna om vem av dem som skall stå som mottagare för barnbidraget.

Utformningen av regler ger signaler och påverkar beteenden. Det är regeringens uppfattning att en regeländring i enlighet med ovanstående ger en tydlig signal om att båda föräldrarna har ett ansvar för barnet, både vad gäller omsorg och försörjning.

Barnombudsmannen och *Jämställdhetsombudsmannen* tillstyrker förslaget om att införa en möjlighet att dela barnbidraget vid gemensam vårdnad med växelvis boende under förutsättning att det införs en möjlighet att också dela upp de stora kostnaderna för ett barn, såsom barnomsorgskostnaderna. De båda remissinstanserna menar att förslaget annars kan komma att drabba redan ekonomiskt svårt utsatta grupper, särskilt barn med ensamstående föräldrar med låg inkomst.

Regeringen delar inte uppfattningen att en sådan koppling kan göras mellan barnbidraget och föräldrarnas kostnader för barnet. Frågor kring avgifter inom förskoleverksamhet och skolbarnomsorg tillhör enligt nuvarande lagstiftning kommunens ansvarsområde.

Avgifterna i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg regleras bland annat genom skollagen (1985:1100) och kommunallagen (1991:900). Enligt skollagen får kommunerna ta ut skäliga avgifter för plats i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg enligt grunder som kommunerna bestämmer. Avgiften får dock inte överstiga kommunernas självkostnader. De kommuner som tillämpar maxtaxa, vilket samtliga kommuner nu gör, kan inte ta ut avgifter över ett visst angivet tak. Under maxtaxans tak får kommunerna dock själva besluta om avgiftssystemets konstruktion och nivå.

I de fall ett barns föräldrar har gemensam vårdnad men bor på skilda håll i samma kommun och barnet bor växelvis hos föräldrarna och båda har behov av barnomsorg finns det inget som hindrar att kommunerna kommer överens med föräldrarna om hur stor del av avgiften var och en av dem skall svara för.

Regeringen kan vidare inte se att det skulle vara möjligt eller ens lämpligt att låta barnbidraget vara kopplat till de enskilda föräldrarnas fördelning av hushållskostnaderna. Föräldrarnas fördelning av kostnaderna kan dessutom variera över tid. Detta gäller även när föräldrarna lever åtskilda.

Kommunerna är i dag skyldiga att erbjuda föräldrar samarbetsamtal i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge. Kommunerna är också skyldiga att hjälpa föräldrar att träffa avtal i dessa frågor. I juni i år lämnade 2002 års Vårdnadskommitté sitt betänkande till regeringen. Utredningen har bl.a. tagit upp frågan om kommunerna bör vara skyldiga att erbjuda samarbetsamtal även beträffande barnets försörjning och om de bör vara skyldiga att hjälpa föräldrar att träffa avtal om underhåll. Frågan kommer att beredas vidare i annat sammanhang inom Regeringskansliet. Det finns emellertid inte något som hindrar att socialnämnden redan i dag tar upp frågor rörande barnets försörjning inom ramen för samarbetsamtalen om detta bedöms som lämpligt.

Flera remissinstanser, bl.a. *Domstolverket*, *Socialstyrelsen* och *Barnombudsmannen* anser att möjligheten att anmäla delning av barnbidrag vid växelvis boende kan ge ekonomiska incitament till att starta olika typer av domstolsprocesser.

Det finns enligt regeringens mening viss risk för att antalet mål om barnbidrag i allmän förvaltningsdomstol skulle kunna öka något, eftersom det införs en möjlighet till delat barnbidrag, vilket föräldrarna kan ha olika uppfattning om. Emellertid innehåller förslaget tydliga kriterier (växelvis boende) för när barnbidraget kan delas efter anmälan av endast

den ena av föräldrarna. Regeringens bedömning är att förslaget kommer att generera få nya mål i förvaltningsdomstol.

Det får också anses som mindre troligt att föräldrar börjar processa om växelvis boende i allmän domstol enbart med anledning av möjligheten till delat barnbidrag. En förutsättning för att en förälder skall få uppbära allmänt barnbidrag helt eller delvis är att barnet antingen är varaktigt bosatt hos den föräldern eller är växelvis bosatt hos båda föräldrarna. Det är mindre sannolikt att föräldrar i någon större utsträckning skulle inleda processer i allmän domstol för att ändra ett barns boende enbart i syfte att erhålla barnbidrag. Den som har barnet hos sig kommer nämligen att i praktiken också ha vissa kostnader för barnet. Den situationen kan också föreligga att växelvis boende förekommer utan att det finns någon laga-kraftvunnen dom eller av socialnämnden godkänt avtal om sådant boende. I sådana fall torde normalt sett den andra föräldern samtycka till att barnbidraget delas. Detta gäller bl.a. mot bakgrund av att en förälder som i dag inte uppbär något barnbidrag men som har ett barn växelvis boende hos sig borde ha goda utsikter att vinna ett mål om växelvis boende i allmän domstol.

Flerbarnstillägg

Nuvarande lagstiftning innebär att flerbarnstillägg utgår till familjer och ensamstående med tre eller flera barn. Flerbarnstillägget är knutet till det allmänna barnbidraget. De regler som gäller för barnbidrag skall därför så långt som möjligt gälla även för flerbarnstillägget. Detta får till följd att en delning av flerbarnstillägget måste få en liknande karaktär som en delning av barnbidraget. Dessutom är det regeringens uppfattning att delningen av flerbarnstillägget skall motsvara antalet barnbidrag som föräldrarna uppbär och att flerbarnstillägg endast kan utges till en förälder som uppfyller grunderna för flerbarnstillägg, dvs. har flera barn boende hos sig.

Regeringen föreslår därför att flerbarnstillägget, för särlevande föräldrar som delar på barnbidraget, delas proportionerligt i förhållande till antalet barnbidrag som föräldrarna uppbär. Fördelarna med förslaget är att omfördelningen blir rättvis mellan vårdnadshavarna även i större och mer komplexa familjebildningar.

En konsekvens av förslaget är att det totala belopp som betalas ut i flerbarnstillägg till två särlevande föräldrar i vissa fall ökar i jämförelse med det belopp som i dag betalas ut i flerbarnstillägg, medan det i andra fall minskar, allt jämfört med om hela flerbarnstillägget hade betalats ut till modern.

En lösning för flerbarnstillägget som innebär att det totala belopp som utbetalas i flerbarnstillägg till två särlevande föräldrar är detsamma som det belopp som utbetalas enligt nuvarande regler och som samtidigt innebär att omfördelningen blir rättvis har dock visat sig vara svår att finna.

Med hänsyn till det ovan nämnda bedömer regeringen det som rimligt att flerbarnstillägget delas proportionerligt för särlevande föräldrar som delar på barnbidraget.

Med växelvis boende avses detsamma som i 3 § andra stycket lagen (1996:1030) om underhållsstöd, dvs. växelvis boende föreligger när ett barn vars föräldrar inte bor tillsammans är varaktigt bosatt hos båda föräldrarna.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2006 (prop. 2005/06:1, utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn) bl.a. föreslagit förbättringar inom flerbarnstillägget från den 1 januari 2006. Regeringen föreslår dels att ett nytt flerbarnstillägg med 100 kronor för det andra barnet införs, dels att flerbarnstillägget höjs med 100 kronor per månad fr.o.m. det tredje barnet. I tilläggsbudgeten föreslår regeringen vidare att de höjda bidragsnivåerna samt det nya flerbarnstillägget skall omfatta även bidrag och tillägg för tiden fr.o.m. den 1 oktober 2005 (tilläggsbudget i prop. 2005/06:1). Dessa nya förutsättningar innebär att flerbarnstillägget, för särlevande föräldrar som delar på barnbidraget, delas proportionerligt i förhållande till antalet barnbidrag som föräldrarna uppbär, om föräldern uppbär minst två hela eller halva barnbidrag.

I det följande ges två exempel på beräkningar av flerbarnstillägg till särlevande föräldrar som delar på barnbidraget. Beräkningarna är gjorda utifrån de nya förutsättningar för flerbarnstillägg som föreslagits av regeringen i budgetpropositionen för 2006 och som innebär att flerbarnstillägg utges med följande belopp:

100 kronor per månad för det andra barnet
 354 kronor per månad för det tredje barnet
 860 kronor per månad för det fjärde barnet
 1050 kronor per månad för det femte och varje ytterligare barn.

Enligt 11 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag utbetalas barnbidrag månadsvis genom Försäkringskassan. Det månadsbelopp som skall utbetalas i barnbidrag eller flerbarnstillägg avrundas till närmast högre hela krontal. Med anledning av detta har i beräkningarna använts tal med två decimaler. Slutsumman har sedan avrundats till närmast högre hela krontal.

Exempel 1: Föräldrarna är separerade och har tillsammans två barn. Ett barn bor varaktigt hos mamman och ett barn bor växelvis hos båda föräldrarna.

Mamma	Pappa
1 ABB (allmänt barnbidrag) ½ ABB	½ ABB

Beräkning av flerbarnstillägg (FBT) för mamman: FBT för två barn är 100 kronor. Varje barns andel av FBT är $100/2=50$ kronor. Det barn som bor varaktigt hos mamman genererar en hel sådan andel, dvs. 50 kronor. Det barn som bor växelvis genererar en halv sådan andel, dvs. 25 kronor. Mamman får då FBT med $50+25=75$ kronor. Pappan får inget FBT (en förälder måste nämligen uppbära minst två hela eller halva barnbidrag för att få FBT).

Exempel 2: Pappan i familj 2 bor tillsammans med en ny kvinna, och de har tillsammans ett barn. Från ett tidigare förhållande med mamman i familj 1 har pappan tre växelvis boende barn.

Mamma	Pappa
Familj 1	Familj 2
½ ABB ½ ABB ½ ABB	1 ABB ½ ABB ½ ABB ½ ABB

Beräkning av FBT för mamman: FBT för tre barn är 454 kronor (100+354). Varje barns andel av FBT är $454/3=151,33$ kronor. De tre växelvis boende barnen genererar vardera en halv sådan andel, dvs. 75,67 kronor. Mamman får då FBT med $75,67+75,67+75,67=227,01$ kronor (avrundas till 228 kronor).

Beräkning av FBT för pappan: FBT för fyra barn är 1314 kronor (100+354+860). Varje barns andel av FBT är $1314/4=328,50$ kronor. Det barn som pappan uppbär helt barnbidrag för genererar en sådan andel, dvs. 328,50 kronor. De tre växelvis boende barnen genererar vardera en halv sådan andel, dvs. 164,25 kronor. Pappan får då FBT med $328,50+164,25+164,25+164,25=821,25$ kronor (avrundas till 822 kronor).

Problem- och konsekvensanalys

Förslaget får olika ekonomiska konsekvenser för olika familjetyper. Sammanlevande familjer påverkas inte alls av förslaget. Särlevande mammor med växelvis boende barn, som tidigare uppburit hela barnbidraget, kommer att få lägre bidrag om barnbidraget delas med barnets andra förälder. Särlevande pappor, som tidigare inte uppburit barnbidrag, kommer att få ökat bidrag om barnbidraget delas med barnets andra förälder. Ensamstående låginkomsttagande mammor med växelvis boende barn, vilka tidigare uppburit hela barnbidraget, kommer vidare att kunna löpa en större risk att bli föremål för försörjningsstöd om en möjlighet att dela barnbidraget införs. Enligt regeringens uppfattning underlättar dock de föreslagna reglerna för föräldrarna att ta ett gemensamt ansvar för barnets försörjning, även när föräldrarna bor isär.

En grundläggande strävan är att skapa jämlika uppväxtvillkor för alla barn. Att minska antalet ekonomiskt utsatta familjer genom en välfärd som omfattar alla och som är solidariskt finansierad är en prioriterad uppgift för regeringen.

I augusti 2004 presenterade en arbetsgrupp i Regeringskansliet rapporten Ekonomiskt utsatta barn (Ds 2004:41). Rapporten visar att bl.a. barn till ensamstående föräldrar är överrepresenterade i gruppen ekonomiskt utsatta. Den allt överskuggande orsaken är att föräldrarna saknar arbete. Kampen mot arbetslösheten står därför överst på regeringens dagordning. Därutöver görs satsningar för barnfamiljer med svag ekonomi.

Med anledning av rapporten Ekonomiskt utsatta barn aviserade regeringen i 2004 års ekonomiska vårproposition (prop. 2003/04:100, utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, utgiftsområde 15 Studiestöd, utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggnad) att 1 miljard kronor skall avsättas från 2006 för reformer för

ekonomiskt utsatta barn. Regeringen har i detta sammanhang lämnat förslag på förbättringar inom underhållsstöd, bostadsbidrag till barnfamiljer samt införande av ett barntillägg till studerande föräldrar inom studie-stödssystemet från år 2006. Syftet med dessa satsningar är att förbättra de ekonomiska förutsättningarna för barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer. Sådana familjer är många gånger beroende av bostadsbidrag och underhållsstöd för sin försörjning. Det är därför fördelningspolitiskt mycket träffsäkert att göra förbättringar inom dessa stöd.

En förutsättning för delning av allmänt barnbidrag är att ett barn har växelvis boende hos två särlevande föräldrar. Växelvis boende förutsätter i praktiken att föräldrarna bor i närheten av varandra. Frågan om delning av barnbidrag borde därför sällan bli aktuell om föräldrarna inte bor i samma land.

En förutsättning för att barnbidraget skall kunna delas bör vara att båda föräldrarna omfattas av lagen om allmänt barnbidrag, dvs. att föräldern har sådan anknytning till svensk socialförsäkring att han eller hon skulle ha haft rätt att uppbära bidraget, om han eller hon hade haft ensam vårdnad om barnet.

Ekonomiska och administrativa konsekvenser

Förslaget om ändrade regler för rätten att uppbära allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg medför ytterligare arbetsuppgifter i Försäkringskassans hantering av förmånerna. Dessa uppgifter motsvaras dock enligt regeringens bedömning av de fortlöpande rationaliseringar som sker i Försäkringskassans hantering av andra förmåner. Förslaget är därmed förenligt med det förslag till anslag för Försäkringskassan 2006 som regeringen har beräknat i budgetpropositionen.

Regeringens förslag om ändrade regler för rätten att uppbära allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg innebär bl.a. att flerbarnstillägget, för särlevande föräldrar som delar på barnbidraget delas proportionerligt i förhållande till antalet barnbidrag som föräldrarna uppbär. En konsekvens av förslaget är att det belopp som betalas ut i flerbarnstillägg till två särlevande föräldrar i vissa fall ökar i jämförelse med det belopp som i dag betalas ut i flerbarnstillägg, medan det i andra fall minskar, allt jämfört med om hela flerbarnstillägget hade betalats ut till modern. Regeringens bedömning är att de nya reglerna för flerbarnstillägg inte kommer att leda till några ökade eller minskade utgifter för staten eller kommunerna.

I enlighet med vad som tidigare anförts under skälen för regeringens förslag syftar regeringens förslag gällande rätten att uppbära allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg bl.a. till att säkerställa föräldrarnas gemensamma ansvar för sitt barn, även när föräldrarna inte lever tillsammans. Möjligheten till uppdelning av barnbidrag utgör ett led i statens ansvar för att underlätta för föräldrarna att ta ett gemensamt ansvar, bl.a. för barnets försörjning, dvs. att inom ramen för sina ekonomiska resurser dela på kostnaderna för barnet. Regeringen anser att det är väsentligt att Försäkringskassan, i samband med att beslut om delat barnbidrag skickas ut till föräldrarna, också informerar föräldrarna om att de har ett gemensamt ansvar, bl.a. för barnets försörjning.

Regeringens förslag: En möjlighet att dela rätten till vårdbidrag införs för föräldrar som ansöker om detta.

Om endast en av föräldrarna ansöker om delad rätt till vårdbidrag får bidraget delas om det finns en lagakraftvunnen dom eller ett av socialnämnden godkänt avtal om växelvis boende, såvida den andra föräldern inte visar att sådant boende inte föreligger. Rätten till bidraget får också delas på ansökan av en förälder om underhållsstöd lämnas till barnet enligt 3 § andra stycket lagen om (1996:1030) underhållsstöd. Som en konsekvens av den nya bestämmelsen om delad rätt till vårdbidrag upphävs den nuvarande bestämmelsen om delad utbetalning.

Om ett delat vårdbidrag avser flera barn skall vardera föräldern erhålla hälften av den del av bidraget som belöper på respektive barn som omfattas av delningen.

Beslut om delad rätt till vårdbidrag som avser ett barn får delegeras till tjänsteman vid Försäkringskassan.

Försäkringskassans förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Försäkringskassans förslag innebär att lagakraftvunnen dom eller av socialnämnden godkänt avtal om växelvis boende kan läggas till grund för delning av bidraget även om växelvis boende inte föreligger. Enligt Försäkringskassans förslag skall delegation till tjänsteman vid Försäkringskassan kunna ske även vid beslut om att vårdbidraget skall betalas till den förälder som står för den huvudsakliga tillsynen och vården av barnet.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran, däribland *Kammarrätten i Göteborg*, *Länsrätten i Skåne län*, *Domstolsverket*, *Socialstyrelsen*, *Barnombudsmannen*, *Familjerättssociomernas riksförening* och *Handikappombudsmannen*. Flera remissinstanser menar att förslaget kan leda till färre konflikter mellan barnets föräldrar. *Lunds Universitet*, *Uppsala Universitet* och *Handikappförbundens Samarbetsorgan* efterlyser en mer flexibel fördelning av vårdbidraget. *Barnombudsmannen* och *Handikappförbundens Samarbetsorgan* menar att förslaget kan komma att medföra en ökad benägenhet för en förälder att starta olika typer av domstolsprocesser. *Jämställdhetsombudsmannen* anser att delegationsmöjligheten bör begränsas. *Justitieombudsmannen (JO)* är mycket tveksam till förslaget.

Bakgrund

Vårdbidrag syftar till att ge en förälder möjlighet att i hemmet ta hand om ett sjukt eller funktionshindrat barn med behov av särskild tillsyn och vård. Vårdbidraget utgör dels en ersättning för det vård- och tillsynsarbete som en förälder utför, dels en ersättning för de merkostnader som uppkommer p.g.a. av barnets funktionshinder eller sjukdom. Vårdbidrag utbetalas som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån. Vårdbidraget relateras till prisbasbeloppet, vilket för 2005 är 39 400 kronor. Hel

förmån utgör 250 procent av prisbasbeloppet. Någon generell nedre åldersgräns för att vårdbidrag skall kunna utges finns inte. Det betalas ut längst t.o.m. juni månad det år den unge fyller 19 år.

Prop. 2005/06:20

Barns boende

Enligt SCB bor 18 procent av barn till separerade föräldrar växelvis (Undersökningar av levnadsförhållanden, 2001–2002). Antalet barn vars föräldrar mottog vårdbidrag uppgick i mars 2005 till 41 671. Det finns ingen anledning att anta att andelen barn som bor växelvis hos båda sina föräldrar ser radikalt annorlunda ut när det gäller barn till föräldrar som får vårdbidrag. Det skulle i så fall innebära att cirka 2 100 barn, vars föräldrar mottar vårdbidrag, bor växelvis.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande lagstiftning om vårdbidrag är till sin ordalydelse könsneutral. En förälder har rätt till vårdbidrag. Om båda föräldrarna har rätt till vårdbidrag betalas bidraget ut till den förälder som står för den huvudsakliga vården och tillsynen av barnet. Två föräldrar som är överens kan erhålla delad utbetalning av vårdbidraget. I sådana fall betalas hälften av vårdbidraget ut till var och en av dem. För att detta skall kunna ske krävs att båda föräldrarna lämnar in en ansökan.

Dagens bestämmelse om delning av utbetalningen av vårdbidraget leder till onödiga tvister mellan föräldrar bl.a. genom att den gör det möjligt för den ena föräldern att hindra den andre från att ta del av vårdbidraget. Det kan uppfattas som stötande att en av föräldrarna kan uppbära ett vårdbidrag som grundas på barnets samlade vård- och tillsynsbehov och merkostnadernas storlek även om den andre föräldern utför stora delar av såväl vården som tillsynen och står för en stor del av merkostnaderna.

För att skapa förutsättningar för en mer rättvis fördelning av vårdbidraget bör på motsvarande sätt som föreslås för det allmänna barnbidraget möjligheterna att dela bidraget utökas så att det i vissa fall är tillräckligt med att ena föräldern begär att delning skall ske. Med hänsyn till att det i enskilda fall kan vara aktuellt med både delat vårdbidrag och delat barnbidrag finns det anledning att ha likartade regler om delning av dessa bidrag. På ansökan av ena föräldern bör rätten till vårdbidrag därför kunna delas i motsvarande fall som föreslås för allmänt barnbidrag. Detta innebär att rätten till vårdbidraget skall kunna delas på ansökan av ena föräldern, om det finns en lagkraftvunnen dom eller ett av socialnämnden godkänt avtal om växelvis boende, såvida inte den andra föräldern visar att sådant boende inte föreligger. Bidraget bör i likhet med vad som föreslås beträffande allmänt barnbidrag också kunna delas på begäran av ena föräldern om underhållsstöd lämna enligt 3 § andra stycket lagen (1996:1030) om underhållsstöd.

Enligt nuvarande regler behöver ett barn, till skillnad från vad som föreslås för allmänt barnbidrag, inte ha växelvis boende hos sina båda föräldrar för att vårdbidraget skall kunna delas mellan dem, om de är ense om det. Regeringen anser att det saknas anledning att införa något villkor

om växelvis boende för de fall i vilka föräldrarna är ense om att vårdbidraget skall delas.

Om bidraget skall kunna delas även på begäran av endast ena föräldern förutsätter detta att det är rätten till bidraget som skall delas. Det framstår som mindre lämpligt att låta rätten och själva utbetalningen fördelas på olika sätt mellan föräldrarna.

Med hänsyn till att vårdbidrag beviljas först efter ansökan bör även delning kunna ske först efter ansökan. Som en konsekvens av förslaget bör de hittillsvarande bestämmelserna om delad utbetalning av vårdbidrag upphävas.

För att vårdbidraget skall kunna delas bör på motsvarande sätt som för delning av allmänt barnbidrag krävas att båda föräldrarna omfattas av svensk socialförsäkring.

I enlighet med vad som tidigare anförts gällande förslaget om nya regler för utbetalning av allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg anser regeringen att det förslag Försäkringskassan har lämnat om delad rätt till vårdbidrag bättre än nuvarande regler speglar den utveckling som skett i samhället och är bättre anpassat till moderna familjebildningar och vårdnadsförhållanden.

Det är vidare regeringens uppfattning att förslaget om delad rätt till vårdbidrag underlättar för föräldrarna att, i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och grunderna för föräldrabalken, ta ett gemensamt ansvar för barnets försörjning, även när föräldrarna bor isär. Ett sådant regelverk skulle också ge en tydlig signal om att båda föräldrarna har ett gemensamt ansvar för barnet, bl.a. när det gäller försörjningen.

Även om reglerna för vårdbidrag är könsneutrala kan de drabba män och kvinnor olika. Andelen kvinnliga mottagare av vårdbidrag var 88 procent i mars 2005. Detta är ett tydligt uttryck för de rådande attityder och förväntningar som finns hos omgivningen och oss själva när det gäller omsorg och omvårdnad av barn och familj. Det innebär också att män drabbas mer än kvinnor av en vägran att dela utbetalningen av vårdbidraget. Det är regeringens uppfattning att med ett regelverk som tillåter två föräldrar att ha rätten till bidrag skulle vårdbidraget vara mer könsneutralt.

JO har ställt sig mycket tveksam till förslaget om delad rätt till vårdbidrag och hänvisar i sammanhanget till sitt yttrande över förslaget om könsneutralt barnbidrag. *JO* ansåg i det yttrandet att det förslaget hade bristande förenlighet med de grundläggande principerna för gemensam vårdnad.

Regeringens uppfattning är dock att de föreslagna reglerna är förenliga med de grundläggande principerna för gemensam vårdnad. Vad som i denna proposition i detta hänseende har anförts beträffande förslaget om nya regler för rätten att uppbära allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg gäller även för förslaget om vårdbidrag. Regeringen vill betona att det enligt vårdnadslagstiftningen inte krävs fullt samförstånd för att gemensam vårdnad skall komma till stånd.

Barnombudsmannen och *Handikappförbundens Samarbetsorgan* menar att förslaget kan komma att medföra en ökad benägenhet för en förälder att starta olika typer av vårdnadsprocesser. Regeringens bedömning är dock att förslaget om delad rätt till vårdbidrag kommer att leda till få

nya mål i såväl allmän förvaltningsdomstol som allmän domstol och vill i sammanhanget för övrigt återigen hänvisa till vad som i denna proposition anförts i denna fråga beträffande förslaget om nya regler för rätten att uppbära allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg.

Lunds Universitet, Uppsala Universitet och Handikappförbundens Samarbetsorgan efterlyser i sina remissyttranden en mer flexibel fördelning av vårdbidraget, dvs. en fördelning som utgår från den faktiska fördelningen av arbetsinsatser och merkostnader mellan föräldrarna.

Förslaget om delad rätt till vårdbidrag innebär bl.a. följande. En förutsättning för en delad rätt till vårdbidrag är att föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet. Skall delning ske vid gemensam vårdnad och det inte föreligger växelvis boende krävs att båda föräldrarna ansöker om delad rätt till vårdbidrag. Bidraget skall i vissa fall kunna delas även på ansökan av endast en förälder. Detta skall kunna ske i motsvarande fall som för allmänt barnbidrag (se ovan avsnitt 4).

Gemensam vårdnad bygger på att föräldrarna har samarbetsförmåga. De har lika stort ansvar för barnet. Det faller sig enligt regeringens mening därför naturligt att vårdbidraget skall kunna delas med hälften till vardera föräldern. Växelvis boende bör i sig vanligen medföra en hälftendelning av såväl merkostnader som vård och tillsyn.

En ordning som innebär att vårdbidraget kan fördelas mer flexibelt med olika andelar mellan föräldrarna skulle vidare medföra en betydande administration. Föräldrarnas fördelning av såväl vård- och tillsynsarbete som merkostnader skulle behöva utredas i varje enskilt fall. Fördelningen mellan föräldrarna kan också ändras på olika sätt under längre eller kortare tider. Samtidigt är det av väsentlig betydelse att beslut om vårdbidrag och dess fördelning kan meddelas inom rimlig tid. En prövning av med vilka andelar vårdbidragets två delar, ersättning för vård- och tillsynsarbete respektive merkostnadsersättning, skall fördelas mellan föräldrarna, riskerar att förlänga handläggningstiderna. Dessutom skulle med en sådan ordning Försäkringskassan i större utsträckning behöva göra nya bedömningar p.g.a. att föräldrarna ändrat fördelning av arbetsinsatser och betalning av merkostnader. Det framstår därför som mest ändamålsenligt med en ordning som innebär att vårdbidraget endast kan hälftendelas.

Nuvarande lagstiftning innebär att en socialförsäkringsnämnd skall avgöra ärenden om rätt till vårdbidrag. Enligt Försäkringskassans förslag skall nämnden kunna överlämna till en tjänsteman vid Försäkringskassan att fatta beslut om rätt till vårdbidrag. Det innebär att beslut om såväl delad rätt till vårdbidrag som beslut om att vårdbidraget skall betalas ut till den förälder som står för den huvudsakliga vården och tillsynen om barnet kan delegeras till tjänsteman.

Försäkringskassans förslag innebär vidare att beslut om delad rätt till vårdbidrag normalt inte grundas på en bedömning, utan har sin grund i överenskommelse, dom eller avtal. En bedömning i det enskilda fallet krävs dock vid beslut om att vårdbidraget skall betalas ut till den förälder som står för den huvudsakliga vården och tillsynen om barnet. Avser rätten till vårdbidrag flera barn kan det emellertid bli aktuellt med en bedömning av hur stor del av bidraget som kan anses belöpa på respektive barn.

Regeringen anser att möjligheten för en socialförsäkringsnämnd att delegera beslut till tjänsteman vid Försäkringskassan bör begränsas till att gälla endast beslut om delad rätt till vårdbidrag som avser endast ett barn, eftersom beslut som innefattar bedömning av vård- och tillsynsbehov bör fattas av socialförsäkringsnämnd.

Ekonomiska och administrativa konsekvenser

Hur många av de föräldrar som i dag får vårdbidrag som kommer att begära delad rätt till vårdbidraget är inte möjligt att förutse. De är dock inte troligt att antalet ärenden i vilka båda föräldrar ansöker om delad rätt till vårdbidrag skulle öka nämnvärt i förhållande till det antal ärenden i vilka båda föräldrarna idag begär delad utbetalning av vårdbidrag. Däremot kan antalet ansökningar komma att öka i de fall barnet bor växelvis hos föräldrarna och endast en förälder ansöker om vårdbidrag. Försäkringskassan har i sin promemoria antagit att ungefär 2 100 barn till föräldrar som får vårdbidrag bor växelvis hos sina särlevande föräldrar. Hur många av föräldrarna till dessa barn som kommer att ansöka om delad rätt till vårdbidrag är osäkert. En del av dessa föräldrar har redan i dag delad utbetalning.

För varje tillkommande beslut där rätten delas ökar administrationskostnaderna. Med hänsyn till att antalet ärenden är begränsat får kostnaden dock anses försumbar. Genom ett tydligare regelverk kan handläggningen av ärenden om delad rätt till vårdbidrag också förväntas bli något enklare. Även antalet frågor till Försäkringskassan, rörande vilka möjligheter en förälder med gemensam vårdnad har att få vårdbidrag, kan förväntas minska.

Regeringen bedömer att de marginella administrativa kostnader som förslaget innebär kan hanteras inom nuvarande ekonomiska ramar.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: De nya bestämmelserna för rätten att uppbära allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg skall träda i kraft den 1 juli 2006. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg som avser tid före ikraftträdandet. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i de fall anmälan har gjorts före ikraftträdandet.

De nya bestämmelserna om delad rätt till vårdbidrag skall träda i kraft den 1 juli 2006. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för beslut om delad utbetalning som har meddelats före ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag: De föreslagna regeländringarna gällande rätten att uppbära allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg innebär att Försäkringskassan behöver utveckla sitt IT-stöd. Försäkringskassan har i sin rapport angett att tiden för implementering av de nya bestämmelserna är minst ett år. Sedan rapporten överlämnades till regeringen i mars 2005 har det framkommit att det är möjligt att något korta tiden för

implementering. Med hänsyn till de förberedelser som behöver göras bedömer regeringen att de nya bestämmelserna bör träda i kraft den 1 juli 2006.

De nya bestämmelserna om delad rätt till vårdbidrag bör träda i kraft samtidigt med de nya bestämmelserna om utbetalning av allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg. Det kan i enskilda fall nämligen vara aktuellt med både delad rätt till vårdbidrag och delat barnbidrag. Med hänsyn till detta bedömer regeringen det som lämpligt att de nya bestämmelserna träder i kraft den 1 juli 2006.

Beslut om delad utbetalning enligt de äldre bestämmelserna i 18 § lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag bör fortfarande gälla. Det finns nämligen i sådana fall inte någon anledning att fatta nya beslut om utbetalning, om inte föräldrarna själva vill ha någon förändring.

7 Författningskommentar

7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

4 §

Bestämmelserna i *första stycket* om vem som vid gemensam vårdnad om ett barn har rätt att uppbära allmänt barnbidrag ändras så att bidraget som huvudregel skall utbetalas till den förälder som föräldrarna gemensamt till Försäkringskassan anmäler som bidragsmottagare. Någon skyldighet för föräldrarna att göra sådan anmälan föreskrivs inte. Inkommer inte någon anmälan skall bidraget liksom i dag, betalas ut till modern.

För situationer med barn som har växelvis boende hos båda sina särlevande föräldrar införs en möjlighet att hälftendela barnbidraget mellan föräldrarna. Begreppet ”växelvis boende” används här i samma betydelse som i 3 § andra stycket lagen (1996:1030) om underhållsstöd. Innebörden av begreppet ”växelvis boende” har tidigare närmare behandlats i prop. 1999/2000:118 s. 26 ff. och prop. 1995/96:208 s. 86. Bedömningen av vad som anses utgöra ett växelvis boende kommer i likhet med vad som gäller för underhållsstöd att få följa den praxis som bygger på de civilrättsliga bestämmelserna i föräldrabalken.

Delning av barnbidraget vid växelvis boende förutsätter att båda föräldrarna gör anmälan om det. Till skillnad från vad som gäller vid gemensam anmälan kan föräldrarna vid sådant boende lämna en anmälan var för sig. Inkommer inte någon anmälan, kan delning inte göras.

Emellertid kan delning göras även om endast ena föräldern gör en anmälan om delning, om vissa i bestämmelsen angivna omständigheter talar för att det föreligger ett växelvis boende. Dessa omständigheter kan bestå i att det finns en lagakraftvunnen dom eller ett av socialnämnden godkänt avtal om växelvis boende. Det förhållandet att det finns en lagakraftvunnen dom eller ett av socialnämnden godkänt avtal om växelvis boende innebär en presumtion för att barnet har ett växelvis boende hos båda föräldrarna. Undantagsvis kan emellertid barnets faktiska bosättningsförhållanden avvika från vad nämnda dokument ger vid handen. Förhållandena kan t.ex. ha ändrats sedan domen meddelades eller avtalet

ingicks. Om en förälder visar att det inte föreligger växelvis boende kan delning av bidraget inte ske efter anmälan av endast ena föräldern. I sådant fall bör prövning ske enligt 4 § första stycket sjunde meningen. Detta innebär att om barnet bor varaktigt tillsammans med endast en av föräldrarna, har efter anmälan den föräldern rätt att uppbära bidraget.

Såväl allmän domstol som allmän förvaltningsdomstol kan i olika sammanhang komma in på bedömningar rörande växelvis boende. De kan då emellertid komma att göra olika bedömningar beträffande samma barn. Den situationen kan också uppstå att ett av socialnämnden godkänt avtal reglerar växelvis boende på ett sätt som avviker från bedömningen i en lagkraftvunnen dom. Om det förekommer olika domstolsavgöranden eller avtal om växelvis boende, som innehåller oförenliga ställningstaganden, bör det ställningstagande som kan antas bäst återspegla de faktiska förhållandena läggas till grund för Försäkringskassans prövning av förutsättningarna för att dela barnbidraget. Det senast gjorda ställningstagandet har naturligtvis oftast bäst förutsättningar att återge de faktiska bosättningsförhållandena.

En annan omständighet som kan läggas till grund för delning av barnbidraget är att utbetalning av underhållsstöd sker enligt 3 § andra stycket lagen (1996:1030) om underhållsstöd, dvs. att vid prövning av det stödet har växelvis boende ansetts föreligga. En förutsättning för att barnbidraget skall kunna delas är även i dessa fall att föräldern har gemensam vårdnad om barnet. Om en förälder visar att växelvis boende inte förekommer, kan naturligtvis utbetalning av underhållsstöd inte läggas till grund för delning av barnbidraget.

Om förhållandena ändras med avseende på t.ex. föräldrarnas eller barnets bosättningsförhållanden kan en ny prövning göras enligt förevarande bestämmelse av vem som skall vara bidragsmottagare eller om barnbidraget skall delas. En sådan förnyad prövning förutsätter normalt en anmälan från föräldrarna.

Med hänsyn till att barnets fader inte längre omnämns i bestämmelserna om utbetalning görs en konsekvensändring av vad som gäller när ett barn har två särskilt förordnade vårdnadshavare.

4 a §

Bestämmelserna i *andra stycket* ändras med anledning av de nya bestämmelserna i 4 § första stycket om att föräldrarna väljer vem av dem som skall vara bidragsmottagare. Den som är bidragsmottagare skall även uppbära flerbarnstillägget.

Paragrafens *tredje – sjätte stycken*, som är nya, innehåller bestämmelser om att flerbarnstillägget skall proportioneras på visst sätt mellan föräldrarna, om barnbidraget delas med stöd av 4 § första stycket. I de nya bestämmelserna anges hur flerbarnstillägget skall beräknas vid en sådan proportionering. I avsnitt 4 lämnas under skälen för regeringens förslag exempel på hur en sådan beräkning utförs.

Vid beräkning av flerbarnstillägget skall för vardera föräldern prövas om han eller hon uppfyller villkoren i 2 a § om minsta antal barn för att vara berättigad till flerbarnstillägg.

8 a §

I denna paragraf, som är ny, införs bestämmelser om delad rätt till vårdbidrag. Som en konsekvens härav upphävs 18 § som bl.a. reglerar utbetalning av sådant bidrag. Den upphävda paragrafen skall dock alltjämt tillämpas på beslut som meddelats före ikraftträdandet.

Bestämmelserna i *första stycket* innebär att föräldrarna kan dela på rätten till vårdbidrag, vilket innebär att hälften av bidraget kommer att utbetalas till vardera föräldern. Delning enligt första stycket förutsätter dels att föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet, dels att båda föräldrarna ansöker om delning. Med begreppet ”båda” föräldrarna avses detsamma som i den upphävda 18 §. Vid ansökan av båda föräldrarna om delad rätt till vårdbidrag krävs inte att barnet har växelvis boende hos föräldrarna.

I *andra stycket* finns bestämmelser om att vårdbidraget i vissa fall kan delas mellan föräldrarna även på ansökan av endast en förälder. En delning enligt detta stycke förutsätter att vissa i bestämmelsen angivna omständigheter talar för att barnet är växelvis bosatt hos de båda sårlevande föräldrarna. Bestämmelsen motsvarar den nya bestämmelsen om delning av barnbidrag efter anmälan av endast ena föräldern i 4 § första stycket lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag, se vidare författningskommentaren till den bestämmelsen. Visar en förälder att barnet inte har växelvis boende hos båda föräldrarna kan bidraget inte delas på grundval av vare sig lagkraftvunnen dom eller av socialnämnden godkänt avtal om växelvis boende.

Genom bestämmelsen i *tredje stycket första meningen* regleras vad som gäller vid delning av rätten till vårdbidrag som avser flera barn (s.k. flerbarnsprövning). I dessa fall bör Försäkringskassan på samma sätt som sker i dag göra en bedömning av varje barns del av det sammanlagda behovet av tillsyn och vård respektive del av merkostnaderna. Den del som utfaller på det berörda barnet betalas därefter ut med hälften till vardera föräldern. Bestämmelsen i tredje stycket *andra meningen* innebär att om förutsättningar för att dela rätten till bidrag enligt första eller andra styckena inte är uppfyllda för ett barn för vilket det föreligger rätt till vårdbidrag, skall bidraget betalas ut till den förälder som står för den huvudsakliga tillsynen och vården av barnet.

21 §

Paragrafen kompletteras med en ny bestämmelse om att viss beslutanderätt rörande vårdbidrag kan av socialförsäkringsnämnden delegeras till en tjänsteman vid Försäkringskassan. Detta gäller beslut om delad rätt till vårdbidrag enligt 8 a § första och andra styckena. Beslut enligt 8 a § tredje stycket, som innefattar delning av vårdbidrag som avser flera barn eller prövning av vem av föräldrarna som står för den huvudsakliga tillsynen och vården av barnet, får emellertid inte delegeras enligt förevärande paragraf. Vidare förtydligas att den nuvarande hänvisningen till 18 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring endast avser andra stycket i den paragrafen.

Försäkringskassans förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Prop. 2005/06:20
Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 4 och 4 a §§ lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En förälder som ensam har vårdnaden om ett barn har rätt att uppbära allmänt barnbidrag för barnet. Vid gemensam vårdnad gäller följande. Rätt att uppbära allmänt barnbidrag har *barnets moder eller, om föräldrarna gör anmälan om det till Försäkringskassan, barnets fader*. Är den nu avsedde föräldern till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak för längre tid förhindrad att delta i vårdnaden, övergår rätten att uppbära bidraget till den andre föräldern. Bor barnet varaktigt tillsammans med endast en av föräldrarna, har efter anmälan den föräldern rätt att uppbära bidraget. Har barnet två särskilt förordnade vårdnadshavare, skall vad som sagts om barnets *moder och fader i stället gälla den kvinnliga respektive den manlige vårdnadshavaren*. Är barnets föräldrar eller för barnet särskilt förordnade vårdnadshavare av samma kön, skall vad som sagts om barnets moder i stället gälla den äldre av kvinnorna eller männen *eller, om de gör anmälan om det, den yngre av dem*.

I fråga om rätten att uppbära allmänt barnbidrag likställs med föräldrar de, som med socialnämndens tillstånd har tagit emot ett utländskt barn för vård och fostran i syfte att adoptera det.

Försäkringskassan får på framställning av socialnämnd förordna att allmänt barnbidrag för barn, som genom socialnämndens försorg placerats i enskilt hem, skall uppbäras av den som fostrar bar-

Föreslagen lydelse

4 §

En förälder som ensam har vårdnaden om ett barn har rätt att uppbära allmänt barnbidrag för barnet. Vid gemensam vårdnad gäller följande. Rätt att uppbära allmänt barnbidrag har *den förälder som av föräldrarna anmälts som bidragsmottagare. Om inte någon anmälan görs har modern rätt att uppbära bidraget*. Är den nu avsedde föräldern till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak för längre tid förhindrad att delta i vårdnaden, övergår rätten att uppbära bidraget till den andre föräldern. Bor barnet varaktigt tillsammans med endast en av föräldrarna, har efter anmälan den föräldern rätt att uppbära bidraget. *Bor barnet varaktigt hos båda föräldrarna (växelvis boende) får efter anmälan av dem barnbidraget delas så att de uppbär ett halvt barnbidrag vardera. Om endast en av föräldrarna gör anmälan om delat barnbidrag får bidraget delas om det finns en dom som vunnit laga kraft eller ett av socialnämnden godkänt avtal, som visar att växelvis boende föreligger. Detsamma gäller om underhållsstöd betalas ut för barnet enligt 3 § andra stycket lagen (1996:1030) om underhållsstöd*. Har barnet två särskilt förordnade vårdnadshavare, skall vad som sagts om barnets *föräldrar och moder i stället gälla barnets vårdnadshavare respektive den kvinnliga vårdnadshavaren*. Är barnets föräldrar eller för barnet särskilt förordnade vårdnadshavare av samma kön,

net. Har barnet placerats i enskilt hem av annan än socialnämnd, får sådant förordnade meddelas på framställning av den som enligt första stycket uppbär bidraget.

Allmänt barnbidrag lämnas endast om bidragsmottagaren är bosatt i Sverige.

skall vad som sagts om barnets moder i stället gälla den äldre av kvinnorna eller männen.

I fråga om rätten att uppbära allmänt barnbidrag likställs med föräldrar de, som med socialnämndens tillstånd har tagit emot ett utländskt barn för vård och fostran i syfte att adoptera det.

Försäkringskassan får på framställning av socialnämnd förordna att allmänt barnbidrag för barn, som genom socialnämndens försorg placerats i enskilt hem, skall uppbäras av den som fostrar barnet. Har barnet placerats i enskilt hem av annan än socialnämnd, får sådant förordnade meddelas på framställning av den som enligt första stycket uppbär bidraget.

Allmänt barnbidrag lämnas endast om bidragsmottagaren är bosatt i Sverige.

4 a §

Rätten att uppbära flerbarnstillägget tillkommer den som uppbär allmänt barnbidrag för de barn som flerbarnstillägget avser. Om barnbidrag har slutat utges för alla de barn som flerbarnstillägget avser, tillkommer rätten att uppbära flerbarnstillägget barnens vårdnadshavare. Om alla barn som berättigar till flerbarnstillägget är myndiga, eller om barnen saknar vårdnadshavare, tillkommer rätten den eller de föräldrar som barnen stadigvarande sammanbor med.

Skulle enligt första stycket två personer kunna uppbära flerbarnstillägget, betalas detta till *kvinnan eller, om de gör anmälan om detta, till mannen. Är personerna av samma kön, betalas flerbarnstillägget till den äldre av dem eller, om de gör anmälan om det, till den yngre.*

Rätten att uppbära flerbarnstillägget tillkommer den som uppbär allmänt barnbidrag för de barn som flerbarnstillägget avser. Om barnbidrag har slutat utges för alla de barn som flerbarnstillägget avser, tillkommer rätten att uppbära flerbarnstillägget barnens vårdnadshavare. Om alla barn som berättigar till flerbarnstillägget är myndiga, eller om barnen saknar vårdnadshavare, tillkommer rätten den eller de föräldrar som barnen stadigvarande sammanbor med.

Skulle enligt första stycket två personer kunna uppbära flerbarnstillägget, betalas detta till *den person som de anmält som bidragsmottagare. Om inte någon anmälan görs betalas det till kvinnan eller, om personerna är av samma kön, till den äldre av dem.*

Om barnbidraget delas för ett eller flera barn skall flerbarnstillägget beräknas enligt följande.

Det belopp respektive person får utgör summan av

Prop. 2005/06:20

Bilaga 1

1. flerbarnstillägget för det antal barn som barnbidrag utges för dividerat med samma antal barn. Kvoten multipliceras med det antal barn för vilka det utges ett helt barnbidrag, och

2. flerbarnstillägget för det antal barn som barnbidrag utges för dividerat med samma antal barn. Kvoten divideras med talet två och multipliceras därefter med det antal barn för vilka det utges ett halvt barnbidrag.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2005/06:20
Bilaga 2

Försäkringskassans rapport (dnr 63212/05) remissbehandlades under perioden den 18 mars till 31 maj 2005.

Remissinstanser: Justitieombudsmannen, Kammarrätten i Göteborg, Länsrätten i Skåne län, Domstolsverket, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Barnombudsmannen, Riksrevisionen, Skatteverket, Konsumentverket, Statskontoret, Jämställdhetsombudsmannen (JÄMO), Juridiska Fakultetsstyrelsen vid Lunds Universitet, Juridiska Fakultetsnämnden vid Uppsala Universitet, Sveriges Kommuner och Landsting, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Landsorganisationen i Sverige, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Familjerättssociomernas riksförening, Rädda Barnen, Riksförbundet BRIS, Fredrika-Bremer-Förbundet, Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare, Föreningen barns rätt till två föräldrar (BRITT), Föreningen söndagsbarn, Riksförbundet för Familjers Rättigheter (RFFR), Riksorganisationen Sveriges Makalösa Föräldrar, Sveriges Kvinnojourers Riksförbund (SKR), Umgängesrätts Föräldrarnas Riksförening (UFR), Föreningen Enastående Föräldrar, Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige (SIOS), Riksförbundet Internationella Föreningar för Invandrarkvinnor (RIFFI).

Försäkringskassans förslag till lag om ändring i lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag

Prop. 2005/06:20
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag

dels att 18 § skall upphöra att gälla,

dels att 21 § ska ha följande lydelse,

dels att det skall införas en ny paragraf i lagen, 8 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 a §

Rätten till vårdbidraget kan delas mellan föräldrarna om de ansöker om detta och har gemensam vårdnad om barnet eller, i fall som avses i 15 §, om de vid tiden för dödsfallet hade gemensam vårdnad om barnet.

Om endast en förälder ansöker om delad rätt till vårdbidrag får rätten till bidraget delas med hälften vardera om det finns en dom som vunnit laga kraft eller ett av socialnämnden godkänt avtal, som visar att barnet bor varaktigt hos båda föräldrarna (växelvis boende). Detsamma gäller om underhållsstöd betalas ut för barnet enligt 3 § andra stycket lagen (1996:1030) om underhållsstöd.

För delad rätt till vårdbidrag enligt första och andra styckena krävs att föräldrarna har eller vid tiden för dödsfallet hade gemensam vårdnad om barnet.

Om båda föräldrarna till ett barn, för vilket de har rätt till vårdbidrag, är berättigade till sådant bidrag och förutsättningarna för delad rätt till vårdbidrag enligt första till tredje styckena inte är uppfyllda betalas bidraget ut till den förälder som står för den huvudsakliga tillsynen och vården av barnet.

Om båda föräldrarna till ett barn, för vilket de har rätt till vårdbidrag, är berättigade till sådant bidrag utges bidraget till den förälder som står för den huvudsakliga tillsynen och vården av barnet. Om båda föräldrarna begär att bidraget delas upp, skall dock hälften av vårdbidraget betalas till var och en av dem om båda tar del i vården om barnet eller, i fall som avses i 15 §, om båda vid tiden för dödsfallet tog del i vården.

För uppdelning av vårdbidrag enligt första stycket krävs att båda föräldrarna har eller vid tiden för dödsfallet hade gemensam vårdnad om barnet.

En socialförsäkringsnämnd skall avgöra ärenden om rätt till handikappersättning eller vårdbidrag. Vad som föreskrivs om socialförsäkringsnämnd i 18 kap. 17 § lagen (1962:381) om allmän försäkring skall då gälla.

En socialförsäkringsnämnd skall avgöra ärenden om rätt till handikappersättning eller vårdbidrag. Vad som föreskrivs om socialförsäkringsnämnd i 18 kap. 17 § lagen (1962:381) om allmän försäkring skall då gälla.

Nämnden kan dock överlämna till en tjänsteman vid Försäkringskassan att fatta beslut enligt 8 a §.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2005/06:20
Bilaga 4

Försäkringskassans förslag (dnr 12299/2004) remissbehandlades under perioden den 10 augusti till 9 september 2005.

Remissinstanser: Justitieombudsmannen, Kammarrätten i Göteborg, Länsrätten i Skåne län, Domstolsverket, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Barnombudsmannen, Riksrevisionen, Skatteverket, Konsumentverket, Statskontoret, Jämställdhetsombudsmannen (JÄMO), Juridiska Fakultetsstyrelsen vid Lunds Universitet, Juridiska Fakultetsnämnden vid Uppsala Universitet, Sveriges Kommuner och Landsting, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Landsorganisationen i Sverige, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Familjerättsociomernas riksförening, Rädda Barnen, Riksförbundet BRIS, Fredrika-Bremer-Förbundet, Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare, Föreningen söndagsbarn, Riksförbundet för Familjers Rättigheter (RFFR), Riksorganisationen Sveriges Makalösa Föräldrar, Sveriges Kvinnojourers Riksförbund (SKR), Umgängesrätts Föräldrarnas Riksförening (UFR), Föreningen Enastående Föräldrar, Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige (SIOS), Riksförbundet Internationella Föreningar för Invandrarkvinnor (RIFFI), Handikappombudsmannen, Handikappförbundens Samarbetsorgan (HSO)

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 november 2005

Närvarande: Statsministern Persson, statsråden Ringholm, Freivalds, Sahlin, Pagrotsky, Östros, Messing, Y. Johansson, Bodström, Sommestad, Andnor, Nuder, M. Johansson, Hallengren, Björklund, Holmberg, Jämtin, Österberg, Orback

Föredragande: statsrådet Andnor

Regeringen beslutar proposition Delat barnbidrag vid växelvis boende, m.m.